

Att skaffa får

Ge dina nyinflyttade får tillfälle att lära känna dig utan hund innan du börjar valla.

Som nybliven ägare till en vallhund brinner du säkert av iver att få tag i lämpliga djur att träna på. Några får står då oftast högt på önskelistan. Men vad innebär det att bli fårägare och hur kommer man igång? Birgit Fag är lammrådgivare på Hushållningssällskapet och ger dig några tips.

Ta först reda på lite om olika rasers beteende innan du skaffar dina får. Temperament, storlek och flockinstinkt kan vara avgörande egenskaper vid valet av ras för dig som i första hand vill ha får för att valla på. Lär helst känna dina får så att de är trygga hos dig innan du börjar valla. Valla också med omtanke om fåren så att de mår bra.

Tänk också igenom:

Om fåren ska vara en hobby - hur mycket kostar de i inköp och skötsel?

Hur mycket tid är jag villig att satsa på fåren per dag och totalt under året?

Var ska fåren bo, behöver jag några maskiner och hur mycket mark behövs?

Finns det någon att samarbeta med t ex om maskiner, foderinköp eller annat?

Hur mycket foder går det åt?

Vill jag att fåren ska lamma, när och vad ska jag göra med alla lamm?

Kommer jag att trivas med att vara fårföretagare på dessa villkor?

Skaffa dig en mentor och andra viktiga kontakter

Skaffa en mentor. Fråga om allt du behöver veta. Det är mycket billigare att fråga än att göra egna misstag. Ta också reda på var du kan få tag i närmaste veterinär som har kunskaper om får. Får är visserligen oftast friska men lite framförhållning, om olyckan skulle vara framme, är inte fel.

Kolla lite på nätet, sök till exempel på lantrasföreningar, Svenska Fåravelsförbundet, Föreningen Gutefåret och Lammproducenterna. Gå med i facebookgruppen Vi som har får. En lättläst liten bok för dig som nybörjare i mindre skala är boken "Starta med får", se inforuta.

Börja i liten skala, då får du reda på hur du trivs med att ha får, utan att det har kostat dig särskilt mycket. Inredning kan du eventuellt snickra själv, både foderbord, storboxar och lammingsgrindar.

Samarbeta med din mentor så att du inte behöver köpa våg, märktång och andra prylar som du inte har någon användning för om du skulle tröttna. Var noga med att göra rent lånad utrustning så att du inte sprider smittor.

Tackorna producerar oftast bra lamm tills de är mellan 5 och 8 år gamla även om det finns tackor som behålls betydligt längre. De allra flesta skickas till slakt men det kan komma att finnas tillfällen då ett djur behöver avlivas akut hemma på gården. Skaffa dig helst kunskaper så att du kan sköta detta själv eller avtala med någon som kan hjälpa dig redan innan du skaffar fåren.

Lagar och bestämmelser:

När man ska börja med får där det inte funnits får tidigare måste man ha byggnaden godkänd om man ska ha fler än 20 vuxna djur på gården. Länsstyrelsen ska godkänna ritningar, kolla inredning, vatten, utgödning, klimat, brandskydd, lammningsavdelningar med mera.

Den som börjar med får ska anmäla detta till Jordbruksverket för att få ett produktionsplatsnummer. De djur som finns på gården skall stå inskrivna i en särskild journal, samt vara märkta med godkända öronmärken. Du ska rapportera till Jordbruksverket varje gång det kommer in eller förs ut får från din besättning.

Det finns förstås fler bestämmelser som reglerar hur djuren ska skötas, fodras och transporteras....

EU-stöd

På jordbruksverket, LRF eller Hushållningssällskapet kan du ta reda på om det går att söka EU-stöd; gårdsstöd, miljöstöd, startstöd eller kanske investeringsstöd. Det kan vara värt besväret!

Olika uppfödningformer

Har du tänkt att tackorna ska få lamm? Vanligast är att tackorna lammar på våren men det finns raser som kan lamma vid andra tider på året:

- **Vårlammproduktion.** Lammen föds på vintern, föds upp och levereras till slakt under mars till juni när köttpriset är som högst. Endast tackorna går på bete.
- **Höstlammproduktion.** Lamm föds inomhus under vårmånaderna och växer färdigt utomhus. Slakten sker under hösten.
- **Vinterlammuppfödning.** Vårfödda lamm som vuxit långsamt eller lamm som fötts under sommaren och blir färdiga att slaktas under följande vinter eller vår.
- **Sommarlamning** tackorna lammar utomhus och arbetsbehovet minskar. Oftast bara grovfoder. Lammen säljs vidare på hösten eller föds upp till slakt på den egna gården

Vad behöver en tacka med 2lamm?

Per år:	Vårlammuppfödning	Höstlammuppfödning
Grovfoder, vintern	2- 3 kg hö/dag	2 kg hö
Grovfoder, till lammen	50 – 100 kg totalt	0
Kraftfoder, tackorna	100 kg	50 kg
Kraftfoder, lammen	60 kg	10 kg
Mineraler	3 kg	3 kg
Strö att ligga på	150 kg	50 kg
Bagge	1 bagge/ 30 tackor	1 bagge/ 50 tackor
Veterinärbesök	Varierar	Varierar
Öronmärken	Ja	Ja
Avmaskningsmedel	Bara tackor	Tackor+lamm
Klippning	1-2gg/år	1-2gg/år
Klövklippning	1-2ggr/år	1-2ggr/år
Byggnad	3,4 m ²	1,9 m ²
Vatten	Obegränsat	Obegränsat
Tillsyn varje dag	Ja	Ja

Arealbehov

Vinterfoder: En tacka behöver 350 – 400 kg hö under stallperioden. Ett hektar vall räcker till vinterfoder åt 10 tackor om vallen avkastar 4000 kg hö. Du kan också fodra fåren med ensilage. Det är ett lufttätt lagrat grovfoder med sämre hållbarhet än hö. Under vår och sen höst behöver du ha minst 25 tackor för att de ska hinna äta upp en ensilagebal innan den blir dålig. I ensilage är det mycket mer vatten än i hö. Därför går det åt ca 2,5 gånger så mycket foder om du utfodrar med ensilage.

Bete: Får vill helst att betet ska vara mellan 4 och 8 cm högt hela tiden. På åkerbete kan man ha upp till 20 tackor per hektar. På magra naturbeten kan man inte alls ha så många får, kanske bara 2-3 stycken per hektar. Tackor med lamm behöver mer bete än de som inte har lamm.

Stängsel

Har du lamm på bete brukar det behövas tre eltrådar. Utan lamm räcker det med två. Fårnät fungerar också bra men är jobbigare att sätta upp. Se alltid till att ha bra staket till får, annars tröttnar du snabbt på att vara fårägare.

1 hektar väl gödslad åker räcker för att försörja 10 tackor med både bete och vinterfoder, eller 8 tackor med lamm. Mineraler och salt behövs också hela året.

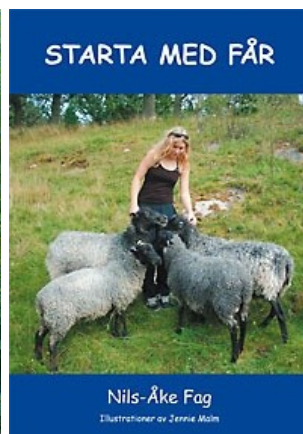
Det är svårt att lyckas med får om djuren hela tiden betar samma marker år efter år. För att lammen ska växa och må bra måste man hålla nere mängden parasiter på betet. Lamm är mer utsatta för parasiter än andra djur dels för att lammen är så många individer per yta jämfört med nötkreatur, dels för att får och lamm gödslar mer spritt. Parasiterna bekämpas genom att lammen släpps på vårbete där det inte gått några får sedan efter midsommar året innan. Låter man andra djurslag beta där resten av sommaren, eller skördar vinterfodret där, så kan denna mark användas som välkomstbete på våren nästa år igen. Tackorna avmaskas innan de släpps på bete.

Startråd

Planera för hela säsongen innan du köper eller lånar några djur. Ordna med foder, bete, transporter och stallplats. Kolla att det finns ett slakteri eller någon annan som vill ta emot dina lamm när de vuxit klart. Räkna på vad allt kostar och hur mycket du kan tjäna på fåren. Blir det något över? Då är det bara att köra igång!

Birgit Fag

Foto: Bengt Rasmusson

Inforuta

Birgit Fag jobbar deltid som lammrådgivare på Hushållningssällskapet i Jönköping

birgit.fag@hushallningssallskapet.se

Telefon: 036-39 88 81

Hemma på gården i Gunneryd mellan Huskvarna och Gränna finns drygt 100 tackor av rasen gotlandsfår. Förutom vänner, glädje och arbete ger de kött, skinn, livdjur och EUstöd.

Hushållnings
sällskapet

I boken *Starta med får*, på knappt 100 sidor, finns svar på grundläggande frågor om ras och produktionsmodell men boken tar också upp andra viktiga områden som fårens beteende och behov, utfodring, avelsarbete och sjukdomar. Författare Nils-Åke Fag. Publicerad 2007. Pris: 150 :- inkl moms o frakt. Beställning via mail: birgit.fag@live.se eller telefon 0706-401 601